

vsaj idealiter omogočajo, točno razlikovati med »spoznavanjem« in »zmoto«. Avtor, ki išče v moji filozofiji — sama protislovja, je tudi to točko prezrl. Ista vrednost gre zdaj končnemu avtorjevemu ugovoru, češ, moje pojmovanje spoznavanja predpostavlja neko »imaginarno« transcendenco. Saj vendar avtor sam ve in mora vedeti, da gre ona »imaginarnost«, ki onemogoča tudi pristojno znanstveno operacijo, samo takim pojavom, ki nam niso neposredno ali posredno sami dani, pa jih tudi ne moremo tako ali drugače definirati. Znanstveno najstrožja definicija pojava pa je lahko dvojna, ali konstitutivna, ki podaja lastne in v tem smislu konstitutivne znake pojava, ali pa konsektivna, ki podaja odločilne konsektivne znake pojava, določujoč ga po njegovem in edino njemu pripadajočem razmerju do vseh drugih pojavov. No, moje nevtralne analize doživljanja in njegovih komponent pa so me vprav v tej knjigi dovedle do tele stroge, dasi le konsektivne definicije objektivnosti ali transcendentnosti same: Objektivnost ali transcendentnost je oni edini činitelj, ki ni in ne more biti vsebinski predočevanec, torej obenem oni edini činitelj, ki izključuje že načelno z naše strani vsako konstitutivno definicijo samega sebe. S tem pa sem dosegel dvoje, ker sem podal v knjigi strogo definicijo transcendence, obenem pa odkril načelno mejo našega spoznavanja sploh in spoznavne teorije posebej. Avtor je prezrl tudi to točko in s tem obenem — temeljno misel cele knjige: on meri knjigo že vnaprej samo z vidika svojega, tradicijskega pojmovanja znanstvene spoznavne teorije in njenih nalog, dočim bi on moral predvsem izklesati moj prelom s tradicijo ter pokazati, zakaj je ta prelom nedopusten. *France Veber.*

Benito Mussolini: »Il mio diario di guerra«. Mussolini je izdal letos svoj vojni dnevnik. Knjiga junaka, ki je zahteval vojno, ki se ni strašil smrti, ki ni nikdar trepetal, ki je popeval s svojimi »commilitoni« med treskanjem bomb in ki je hotel biti vedno v prvih bojnih vrstah. Bil je nekaj mesecev v julijskem in karnskem gorovju. Saj tam skoro ni bilo vojne! Knjiga vojnega hujskača, ki v vsakem poglavju bahavo poudarja, kako je proslavil s svojo žurnalistično propagando za oboroženo intervencijo Italije samega sebe in vso italijansko žurnalistiko. Človeku se zdi, ko čita to knjigo, da je bila vsa Italija navdušena za vojno, da so bili Italijani največji junaki sveta. Sami slavospevi, niti besedice graje. Bratska sloga med častniki in moštvo. Vsi se vesele napada in rajši bi umrli, nego bi se pustili ujeti. Noč in dan bi poslušali svoje topove. Le škoda, pravi, da niso v ravnini, tam bi Avstrijce pognali! Njih armada je bila vzorna, vsakdo je bil junak zase, ki je stremel in silil naprej in naprej... Čudno pa, da ta armada ni prišla nikdar naprej, temveč je nekoč v divjem neredu bežala in so polagale orožje cele trume. Čemu toliko laži, ko pa vemo mi vsi, da ni junaštva proti topovom. O naših Kobaridcih pravi, da so bili tedaj hladni napram italijanskim vojakom, da so jih prikrito mrzili, ker so še verovali v vrnitev starih razmer. Čul je vojaškega duhovnika, ki je pridigoval: »Mi moramo doseči mir, ki prinese narodom pravico in svobodo, toda Italija pred vsemi in nad vsemi!« Pravi, da je hotel skočiti k njemu in ga objeti. Nekaj tednov je bil tudi na Krasu, kjer je z največjim navdušenjem metal mine na avstrijske zakope in s slastjo poslušal krik avstrijskih ranjencev, dokler ga ni občutno razmesarila njegova lastna bomba, ki se mu je razpočila, ko jo je hotel pognati na sovražnika. Potem piše, kako ga je proslavljala kot junaka-mučenika vsa Italija, sam kralj ga je obiskal, ministri so se mu klanjali in vse znamenite osebnosti Italije so mu

pele slavo. — Nekje blizu Kobarida je videl na znamenju slovenski napis in si ga zapisal: «Nikdar Noben se ni Bil zapuscen — Kiv vartvo Marjis Bil izzogen». Za nekatera krajevna imena ni imel laških izrazov, pa jih je spakedral takole: Cezzoga (Čezsoča) Planina Za Plecan (?), Svina (?), Vrsig (Vršič), Jaworcek (Javoršček), Saga (Žaga), Plezzo (?) Knjiga je tipičen produkt tako zvane «vojne literature». Drugega pomena nima.

I. M.

Kronika.

Cankarjev «Bebec Martin» ima v svojem tekstu zagonetko, na katero je treba za časa opozoriti bodočega izdajatelja Cankarjevih zbranih spisov. Prvi tisk (v «Slovanu», 1917., str. 68) ima na svojem značilnem višku sledeči tekst:

«Nagnil se mi je prav do ust.

,On sam je bil!'

Spreletelo me je od lic do nog, kakor strah pred nečem silnim, kar je blizu, že tik pred durmi.

,On sam je bil... Jezus...'

Drugi natisk, v prvi izdaji «Podob iz sanj» iz l. 1918., ki jo je Cankar sam korigiral, pa kaže v tem odstavku značilno spremembo teksta. Glasi se namreč (str. 115):

«Nagnil se mi je prav do ust.

,On sam je bil — Jezus...'

Spreletelo me je od lic do nog, kakor strah pred nečim silnim, kar je blizu, že tik pred durmi.

,On sam je bil... Jezus...'

Tretji tisk, v drugi izdaji «Podob iz sanj», ki je izšla po Cankarjevi smrti, v letu 1921., se v tem mestu z drugim popolnoma sklada.

Razlika med obema verzijama je znatna in značilna. V starejši pripravlja Cankar s stavkom, ki je vrinjen med obe Martinovi izjavi, zelo učinkovito stopnjevanje druge, popolne izjave. Prava vsebina in umetniška sila tega odstavka tiči v tem, da Martin Jezusa šele v drugi izjavi imenuje. Poznejša verzija je to funkcijo stavka razdrla; ker je Jezus imenovan že v prvi Martinovi izjavi, je ves Cankarjev stavek, ki bi naj na to ime pripravljaj, sunek v prazen zrak, umetniško nemotiviran in naravnost nepotreben. Zaradi tega je v resnici pravilna — v umetniškem zmislu! — samo prva verzija; saj se nam šele z njeno pomočjo vsa uganka neskladnosti druge verzije popolnoma jasno in zadovoljivo razreši.

Kako pa je z avtentičnostjo obeh verzij? Prva verzija nam lahko kaže pravi Cankarjev tekst, enaka možnost pa je seveda tudi pri drugi. Pri drugi verziji pa je kajpada tudi mogoče, da je nastala v tiskarni. Psihološko umljivo bi bilo, da je stavec, ker sta oba stavka v začetku paralelno konstruirana, obakrat imel v očeh podobo drugega stavka; pomišljaj namestu treh pik v naših razmerah ni ravno taka zapreka. Cankar je potem pri tipografski korekturi, kjer gleda človek — pri ponatisku že celo! — v prvi vrsti na tiskovne pogoške, to značilno spremembo prezrl. Da bi bil Cankar sam to spremembo v drugi verziji povzročil, je za mene težko verjetno: odstavek je tako pomemben, ves kos teksta